

TÜRKİYE'DEKİ YENİ COĞRAFYA ÖĞRETİM PROGRAMININ ÖĞRETMENLERİN BAKIŞ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Ali DEMİRCİ*

Özet

Türkiye'de ortaöğretim coğrafya öğretim programı 2005 yılında değiştirildi. 2005-2006 eğitim öğretim yılından itibaren 9. sınıflardan başlayarak uygulamaya konulan yeni program amaç, kapsam ve yöntem olarak coğrafya dersleri açısından önemli değişiklikler getirdi. Yeni programın coğrafya öğretmenleri tarafından nasıl algılandığı ve derslerde ne ölçüde uygulanabildiğinin ortaya çıkarılması amacı ile 60 öğretmen üzerinde bir anket çalışması yapıldı. Yapılan çalışma sonucunda öğretmenlerin % 96'sının yeni programı coğrafya öğretiminin geliştirilmesi yönünde atılmış önemli bir adım olarak kabul ettikleri görüldü. Ancak öğretmenlerden sadece % 8'i yeni programı derslerinde bütünüyle kullanabildiğini, % 88'i ise yer yer eski programı takip ettiklerini belirtmiştir. Öğretmenlerin yeni programın uygulanışı önünde görmüş oldukları engellerin çoğu programın kendisi ile değil, eğitim ve öğretimin genel problemleri ile ilgilidir. Bu sonuç, coğrafya öğretiminin problemlerinin sadece program değişikliği ile çözülemeyeceğini açıkça göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: Ortaöğretim, coğrafya eğitimi, yeni öğretim programı

Giriş

Eski adı ile müfredat programı, en yeni adı ile öğretim programı, eğitim öğretimi yapılacak konuları ve alt başlıklarını gösteren kılavuz bir kitaptır (Doğanay, 1993, 199). Öğretim programları, Türk toplumunun ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde, üniversite öğretim üyeleri, alan uzmanları ve okullardan seçilmiş öğretmenlerin katılımıyla oluşturulan Özel İhtisas Komisyonlarınca hazırlanmaktadır. Komisyonca hazırlanan program taslakları Talim ve Terbiye Kurulu'nca incelenir ve uygun görülenler denenmek ve geliştirilmek üzere uygulamaya konulur (Şahin, 2003, 59). Türkiye'deki ortaöğretim coğrafya dersi öğretim programı geçmişte pek çok defalar bu şekilde değiştirilmiştir. Yapılan köklü değişikliklerle birlikte en son hazırlanan yeni coğrafya dersi öğretim programı 2005-2006 eğitim öğretim yılından itibaren 9. sınıflardan başlamak kaydı ile uygulamaya konulmuştur (M.E.B., 2005, 597).

Yeni öğretim programının hazırlanması çeşitli tartışmaları da beraberinde getirmiştir. İçerik, yöntem, araç-gereç, etkinlik, ölçme ve değerlendirme konularında büyük değişiklikler getiren program öncelikle ilk kullanıcıları olan coğrafya öğretmenleri tarafından anlaşılmaya ve uygulanmaya çalışılmış ve yaşanan problemlerin tartışılması zümre toplantılarına kadar taşınmıştır (Karabük İl Milli Eğitim Müdürlü-

* Yrd. Doç. Dr.; Fatih Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü

ğü, 2006, 1). Program akademik alanda da tartışılmaya başlanmıştır. Şu ana kadar bu alanda tamamlanmış ve basılmış yeterli sayıda çalışma olmamakla birlikte, konferanslarda yapılan tartışmaların daha çok programın uygulanışı önündeki engellerin kaldırılması üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir (Karabağ vd., 2006).

Bu çalışma yeni coğrafya öğretim programının 9. sınıflar üzerinde yapılan ilk yıllık uygulamasının öğretmen açısından değerlendirmesini kapsamaktadır. Programın öğretmenler tarafından ne şekilde algılandığı, coğrafya derslerinde ne düzeyde uygulanabildiği, programın uygulanması önündeki sınırlılıkların tespiti ve bu sınırlılıkların ortadan kaldırılması için nelerin yapılması gerektiği gibi konularda öğretmenlerin görüşlerinin alınması için bir anket formu kullanılmıştır.

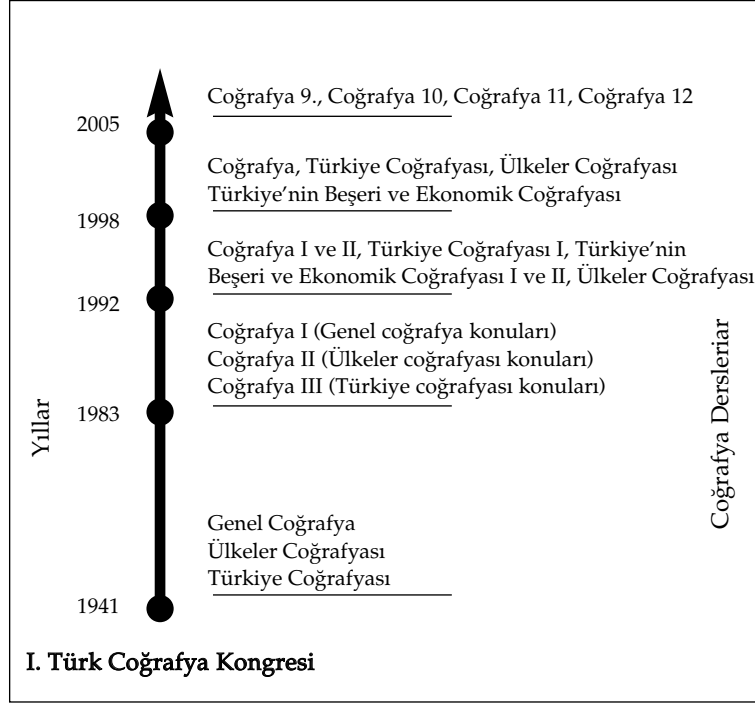
Anket 60 öğretmen üzerinde uygulanmıştır. Coğrafya öğretim programının 2005-2006 Eğitim öğretim yılında sadece 9. sınıflarda uygulanmış olmasından dolayı, anket için 9. sınıf coğrafya derslerine girmiş öğretmenler seçilmiştir. Anket 2006 yılının Mayıs-Ekim ayları arasında 6 aylık bir dönemde uygulanmıştır. Bu nedenle anket sonuçları öğretmenlerin bir yıl boyunca yeni öğretim programına göre 9. sınıf coğrafya dersinde göstermiş oldukları performansları dikkate alınarak cevaplanmıştır.

Ankete katılan öğretmenlerin % 50'si özel, % 50'si ise devlet okulunda görev yapmaktadır. Öğretmenlerin ortalama görev yaptıkları yıl sayısı 11'dir. Bu da öğretmenlerin ders verme konusunda bir hayli deneyimli olduklarını ve coğrafya öğretimi ile ilgili problemlerin farkında olduklarını göstermektedir. Ankete katılan öğretmenlerin bayan ve erkek oranlarının belli bir sayıda tutulması için özel bir çaba içinde olunmamıştır. Katılanların % 36'sı bay, % 64'ü ise bayandır. Ankete katılan öğretmenlerin % 69'u İstanbul, % 21'i İzmir ve % 10'u ise Denizli, Bursa, Adapazarı ve Kocaeli illerinde görev yapmaktadırlar. Ankette çoğunlukla evet-hayır şeklinde cevaplanacak sorular yer almış olmakla beraber, bazı konularda öğretmenlerin düşüncelerinin alınması amacıyla açık uçlu sorular da sorulmuştur.

Coğrafya Programında Önceden Yapılan Değişiklikler

Türkiye'de ortaöğretim coğrafya programı geçmişte pek çok defa değiştirilmiştir. Program değişimi ile ilgili Cumhuriyet dönemindeki ilk önemli çalışma 1941 yılında toplanan Türk Coğrafya Kongresi'nde yapılmıştır. Kongrede program komitesinin liseler için hazırladığı coğrafya programı, bazı değişikliklerle birlikte 1973 yılına kadar aynen uygulanmıştır (Doğanay, 1989, 18). Bu programda haftada ikişer saat olmak üzere, lise birinci sınıfta Genel Coğrafya, lise ikinci sınıfta Ülkeler Coğrafyası ve lise üçüncü sınıfta ise Türkiye Coğrafyası adlı derslere yer verilmiştir (Engin vd., 2003).

Coğrafya programı 1973 yılından günümüze dört önemli değişime daha uğramıştır. Bu değişimlerde bazen program içindeki derslerin sayı ve içeriği, bazen seçmeli olma durumu ve bazen de programın amaçlarında önemli değişimler yapıldı. Coğrafya öğretiminin, amaç, yöntem ve araç-gereç açısından yeniden ele alındığı 1973 yılı öğretim programı ders adlarında yeni bir değişimi getirmemişti. Programdaki ders adları 1983 yılında değiştirilerek Genel Coğrafya dersi Coğrafya I, Ülkeler Coğrafyası dersi Coğrafya II ve Türkiye Coğrafyası dersi ise Coğrafya III şekline dönüştürülmüştür.

Şekil 1. I. Türk Coğrafya Kongresinden Günümüze Ortaöğretim Coğrafya Ders Adlarında Meydana Gelen Değişim

Coğrafya programı Kredili Ders Geçme Sistemi'nin uygulanmaya başlandığı 1992 yılında yeniden değiştirildi ve programdaki ders sayıları artırıldı. Fiziki coğrafya konularını içine alan Coğrafya I, Türkiye coğrafyası ile ilgili Coğrafya II, Türkiye Coğrafyası-I, Türkiye'nin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası-I, II ve Ülkeler Coğrafyası programla birlikte, ortak ve seçmeli olarak verilmeye başlanan derslerdi. 1994 yılında Kredili Ders Geçme Sistemi'nin yürürlükten kaldırılması ile Coğrafya I ve Coğrafya II dersleri Coğrafya adı altında bir ve ikinci dönemde işlenecek şekilde yeniden düzenlenmiştir (Turan, 2002, 78).

1997-1998 Eğitim öğretim yılından itibaren geçerli olmak üzere coğrafya programlarında bir değişikliğe daha gidilmiştir. Bu değişiklikle coğrafya dersleri 9. sınıfta "Coğrafya", 10. sınıfta Türkiye Coğrafyası (Fiziki) ve "Ülkeler Coğrafyası", 11. sınıfta ise "Türkiye'nin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası" olarak düzenlenmiştir. Coğrafya programındaki bu değişiklik uzun süre yürürlükte kalmamıştır. Nitekim Talim ve Terbiye Kurulu'nun 14.07.2005 tarih ve 198 sayılı kararı ile Yeni Coğrafya Öğretim Programı, 2005-2006 Öğretim Yılından itibaren 9. sınıftan başlamak, denenip geliştirilmek ve kademeli olarak uygulanmak üzere kabul edilmiştir (M.E.B., 2005, 597). Bu değişiklikle coğrafya derslerinin adı da Coğrafya 9, 10, 11 ve 12 olarak değiştirilmiştir (Şekil 1).

Yeni Öğretim Programı ile Neler Değişti?

Coğrafya öğretim programında 2005 yılından önce yapılan değişiklikler, içerik büyük ölçüde aynı kalmakla birlikte, derslerin daha çok ad, saat ve alana göre mecburi veya seçmeli olma durumu gibi özellikleri üzerinde yoğunlaşmıştır. Harita becerileri, değişen bölgesel koşullar ve sınırlarla ilgili yeni bilgilerin eklenmesine rağmen geliştirilen bu öğretim programları köklü bir değişim ve yenilik getirmemekteydi (Engin vd., 2003). 2005-2006 Eğitim-Öğretim yılı ile birlikte kademeli olarak uygulanmaya başlanan yeni coğrafya öğretim programı ise sadece ders adları, saatleri ve içeriklerinde yapılan yüzeysel değişikliklerle sınırlı kalmamıştır. Bu program değişikliği coğrafya öğretimini amaç, kapsam, konu, ders kitapları, araç-gereç, yöntem ve ölçme değerlendirme kriterleri açısından bütünüyle değiştirmiştir. Bu hâliyle bakıldığında yeni coğrafya öğretim programının 1941 yılından buyana coğrafya öğretiminde yapılan en köklü değişiklikleri içerdiği görülmektedir (Demirci, 2006, 242). Yeni coğrafya öğretim programının coğrafya öğretiminde ne gibi temel değişiklikleri öngördüğü öğretim sistemi, öğrenci ve öğretmen olmak üzere üç ayrı başlık altında özetlenebilir (Çizelge 1).

Öğretim Sistemi Olarak Değişiklikler

Yeni coğrafya öğretim programının getirdiği en önemli değişimlerden biri programın içeriğinde ve bu içeriğin veriliş şeklinde yapılmıştır. Daha önceki programda farklı ders adları ile verilen ve sınıflar arası geçişte aralarında fazla bir ilişkinin olmadığı konular, bu programda "Coğrafya" adını taşıyan dersler altında ve aynı başlığı taşıyan öğrenme alanları içinde ele alınmıştır. 9. sınıftan itibaren 12. sınıfa kadar her yıl okutulmak üzere tasarlanan coğrafya dersleri beş ayrı öğrenme alanı içinde sunulmuştur. Bunlar: "Doğal Sistemler", "Beşeri Sistemler", "Mekansal Açından Bir Sentez: Türkiye", "Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler", "Çevre ve Toplum"dur. Yeni program 9. ve 10. sınıflarda haftada ikişer ders saati, 11. ve 12. sınıflarda haftada dört saat öngörülerek hazırlanmıştır. Program, tüm ortaöğretim okullarının 9. ve 10. sınıflarında mecburi, 11. ve 12. sınıflarda genel liselerin fen alanlarıyla, fen liselerinde seçmeli olarak okutulmaktadır (M.E.B., 2005b, 6).

Yeni programın getirdiği en önemli yeniliklerden biri kazanım merkezli olarak hazırlanmasıdır. Daha önceki programların tümü konuların öğretilmesine dayalı olarak hazırlanmıştı. Bu program ise öğrencilerin farklı dersler ile çeşitli kazanımları edinmeleri üzerine kurgulanmıştır. Kazanımlar yurtdışında örnekleri daha çok coğrafya standartları olarak belirtilen, öğrencilerin verilen coğrafya dersi ile neyi bilmeleri ve bu bilgileri kullanarak neleri yapabilmeleri gerektiği gibi hususları göstermektedir. Program kazanım merkezli olarak hazırlandığından, derslerin ayrıntılı konu başlıklarını içermemektedir. Konular ve alt başlıkları, kazanımı karşılamadaki rolü ölçüsünde, öğretmen tarafından bizzat kazanımın kendisine bakılarak belirlenmektedir.

Yeni program yapılandırmacı yaklaşım temelinde öğrenci merkezli olarak hazırlanmıştır. Bu da bilginin doğrudan öğretmen tarafından verilmesini değil, akıl yürütme, araştırma, tartışma ve diğer çeşitli sınıf içi ve okul dışı etkinliklere bizzat katılarak öğrenciler tarafından elde edilmesini gerekli kılmaktadır. Yaparak öğrenmeye vermiş olduğu önemden dolayı program her bir kazanım için etkinlik örnekleri de içermektedir. Bu örnekler vasıtasıyla program, öğretmenlerin kazanıma yönelik olarak kendi etkinliklerini geliştirmelerini istemektedir.

◆ Ali Demirci

Yeni program beceri geliştirme, ölçme-değerlendirme, araç-gereç ve bilgi teknolojilerinin kullanımı konularında da eskiye göre büyük yeniliklere gitmiştir. Önceki programlarda sadece isim olarak zikredilen beceriler yeni programda daha profesyonel olarak ele alınmış ve tanımı yapılan farklı becerilerin hangi kazanımla geliştirilebileceği de ayrıca belirtilmiştir.

Çizelge 1: Öğretim Sistemi, Öğrenci ve Öğretmen Açısından Yeni Coğrafya Öğretim Programının Öngördükleri ile Eski Durumun Karşılaştırılması

Genel Hatları ile Eski Durum	Yeni Programla Öngörülen Durum
Öğretim Sistemi	
<ul style="list-style-type: none"> • Konuların öğretilmesine dayalı • Konu anlatımı ile öğrenme merkezli • Öğretmen merkezli • Anlatılan konuların bilinmesine dayalı • Ölçme değerlendirilmede sınav ve sözlüler öncelikle kullanılır • Dersler, çoğunlukla ders kitabı, atlas ve duvar haritaları üzerinden işlenir • Öğrenim alanı sınıftır 	<ul style="list-style-type: none"> • Kazanımların kavratılmasına dayalı • Etkinlikler yolu ile öğrenme merkezli • Öğrenci merkezli • Kazanımla birlikte beceri geliştirmeye dayalı • Ölçme ve değerlendirme, sınavlarla birlikte öğrencinin sınıf içi ve okul dışı etkinliklerine göre yapılır • Çok çeşitli araç-gereç ve bilgi teknolojilerinin kullanılmış olmasına dikkat edilir • Öğrenim alanı sınıf ve yaşanan çevreden başlayarak tüm dünyaya yayılır
Öğrenci	
<ul style="list-style-type: none"> • Pasiftir, çoğunlukla öğretmeni dinler • Soru sormaz, anlatılanı sorgulamadan alır • Problemlerin nedenini düşünmez, çözüm için kafa yormaz • Anlamadan, düşünmeden ezberlemeye çalışır • Tek başına, sınav geçme için kitaba dayalı olarak çalışır • Sadece ders kitabı ve öğretmeni bilgi kaynağı olarak görür • Öğrenmeyi sıkıcı bulur, dersi sevmez 	<ul style="list-style-type: none"> • Aktiftir, her fırsatta derse iştirak eder • Soru sorar, anlatılanın geçerliliğini sorgular • Problemleri kavramak ve çözmek için uğraşır • Anlamak için düşünür, olayları altlarında yatan gerçekleri kavrayarak ezberlemeden öğrenir • Çeşitli etkinlikler yolu ile bireysel olarak ve takım halinde, öğrenmek için çalışır • Farklı bilgi kaynaklarını ve bunlara ulaşma yollarını öğrenir • Öğrenme konusunda heyecan duyar, dersi sever
Öğretmen	
<ul style="list-style-type: none"> • Dersi çoğunlukla kendisi anlatır • Öğrencilerin genelde anlatılanı dinleyerek öğrenmelerini sağlar • Bilgiyi doğrudan anlatır • Kendi düşündüklerini, hazırladıklarını sunar • Etkinlik geliştirmeden kitaba dayalı konu anlatır • Öğretim materyali olarak elindeki ile yetinir • Fiziki ortamın iyileştirilmesinde adım atılmamasını başkalarından bekler • Etkinlik geliştirme, ölçme ve değerlendirmede kitaba dayanır 	<ul style="list-style-type: none"> • Öğrencilerin derse katılımlarını sağlamaya çalışır • Öğrencilerin düşünerek, sorgulayarak ve yaparak öğrenmelerini sağlar • Bilginin etkinlikler vasıtasıyla öğrenciler tarafından anlaşılmasına çalışır • Öğrencilerin ne düşündüklerini dinler • Ders öncesinde etkinlik planlar, ders içi ve okul dışı etkinliklere yer verir • Materyal geliştirme ve mevcut kaynakları daha etkin kullanmada daima bir arayış içinde olur • Fiziki ortamın iyileştirilmesi, uygun öğrenme ortamının hazırlanması ile ilgili sorumluluğu kendisinde görür ve bu konuda çalışır • Etkinlik geliştirme ve ölçme-değerlendirmede internet, kütüphane, gazete vb. çeşitli kaynaklardan yararlanır.

Önceki programlarda daha çok sınav, sözlü ve ders kitabındaki ünite sonu soruları üzerinde yoğunlaşan ölçme ve değerlendirmenin, yeni programda bu gibi geleneksel yöntemlerin yanında öğrencinin sınıf içi ve okul dışı katıldığı tüm etkinlikler dikkate alınarak yapılması öngörülmüştür. Yeni program gerek istenilen kazanımların öğrenciler tarafından elde edilmesi gerekse öğrencilerin çok yönlü becerilerinin geliştirilebilmesi açısından çağdaş araç-gereç ve bilgi teknolojilerinin kullanımını da büyük ölçüde teşvik etmektedir. Program, gerek ders sunumu ve gerekse çeşitli etkinliklerde bilgisayar, internet ve Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) gibi bilgi teknolojilerinin kullanımı üzerinde hassasiyetle durmaktadır. Programda CBS'nin kullanılması dört yılda toplam 20 yerde önerilmiştir (Demirci, 2006, 242).

Öğrenci Olarak Değişiklikler

Yeni coğrafya programı öğrencilerin derslere karşı tutumu ve derslerdeki rolleri açısından da büyük değişiklikler içerir. Program öğrencileri coğrafya öğretiminin temeline yerleştirmiştir. Programın başarılı olabilmesi için öğrencilerin öğrenim süreci boyunca sınıfta ve okul dışında daima aktif olmaları beklenir. Öğrencilerin soru sorarak, araştırarak, sorgulayarak, fikir yürüterek, problemlerin çözümü üzerinde kafa yorarak, sınıf içi ve okul dışı çeşitli etkinliklere bizzat iştirak ederek derse katılımlarının sağlanması programın en fazla önemsedığı hedefler arasında yer alır.

Yeni program öğrencilerin bilgileri ezberleyerek değil, bilgilerin altında yatan gerçekleri araştırarak öğrenmelerini hedefler. Bu da öğrencilerde merak duygusunun canlandırılması, derse karşı ilginin artırılması ve öğrencilerin dersi ve yeni şeyler öğrenmeyi sevmeleri ile mümkün olur. Bu açıdan coğrafya derslerinde kazanım, anlatılan konu, yapılan etkinlik, uygulanan yöntem, kullanılan araç-gereç ve teknik ne olursa olsun öğrencilerde yeni şeyler öğrenme konusunda merak ve motivasyonun en üst düzeyde tutulması ve bunun için de öğrenilenin neden öğrenilmesi gerektiğinin öğrenciler tarafından bilinmesi programın hedeflerine ulaşılmasında önem kazanmaktadır.

Öğretmen Olarak Değişiklikler

Türkiye'de coğrafya öğretiminde öğretmenin sınıf içindeki rolü daha önceki programlarla değişmeyen konuların başında gelir. Mevcut durumda da çok sıklıkta görüldüğü üzere, öğretmenler coğrafya derslerinde devamlı konuşan ve aktif olan tarafı oluştururlar. Ancak yeni program, öğretmenlerin coğrafya derslerindeki rolleri ve sorumluluklarında değişikliklerin yapılmasını öngörmüştür. Bu değişikliklerden en önemlisi, öğretmenin çeşitli etkinliklerle öğrencileri aktif hale getirmesi, kendisini de öğrenme sürecini doğru yolda yönlendiren bir rehber konumuna taşımasıdır.

Yeni program öğretmenin bilgiyi doğrudan vermesini değil, bilginin çeşitli etkinlikler yolu ile öğrencilerin bizzat kendileri tarafından elde edilmesini öngörür. Bu nedenle öğretmenlerin, yeni programı hakkıyla uygulayabilmeleri için derslerin hazırlık safhasından bitimine kadar, hatta okul dışında yapılacak tüm etkinlikleri de bizzat kendilerinin planlamaları ve hazırlamaları beklenir. Eski sistemde daha çok kitaba dayalı ders anlatan öğretmenlerden, yeni sistemde ders öncesinde daha fazla zaman harcayarak dersleri etkinliklerle yapılandırmaları ve öğrencileri bu etkinliklerle aktif hâle getirmeleri beklenir. Yeni programın öğretmenlere yüklemiş olduğu bu misyonun gerçekleştirilmesi çok kolay değildir. Dersleri öğrencilere sevdirecek şekilde farklı sınıf içi ve okul dışı etkinlikler ile birlikte planlamak öğretmenlerin bilgisayar,

◆ Ali Demirci

internet ve diğer bilgi kaynaklarını kullanmalarını zorunlu kılar. Bunların yanında yeni öğretim programı öğretmenlerin CBS gibi yeni bilgi teknolojilerini de öğrenmelerini zorunlu hale getirmiştir. Öğretmenler gerek ders anlatımında ve gerekse etkinlikler için gerekli olan araç-gereç ve fiziki ortamı hazırlamada mevcut şartları en iyi şekilde değerlendirmek ve bu şartları iyileştirmek açısından baş aktör durumundadırlar.

Programın Okullardaki Algılanışı ve Uygulanışı

Öğretmenlere yönelik hazırlanan ankette yeni coğrafya programının okullardaki algılanışı ve uygulanışının ortaya çıkarılması amacı ile çeşitli sorular soruldu. Bu sorulardan bazıları programın öğretmenler tarafından ne kadar önemsendiğini ortaya çıkarmak için hazırlandı. Ankete katılan öğretmenlerin % 96'sını oluşturan büyük bir bölümü yeni programı, coğrafyanın Türkiye okullarında daha etkin bir bilim dalı olması yolunda atılmış önemli bir adım olarak görmektedirler (Çizelge 2). Bu durum coğrafya öğretmenlerinin yeni programı bir hayli önemsediklerini ve bütünüyle uygulandığında faydalı olacağını düşündüklerini göstermektedir. Bu sonuç coğrafya öğretmenlerinin yeni coğrafya öğretim programının getirmiş olduğu yenilikleri benimsediklerini ve isteyerek kabul ettiklerini de gösterir. Bu açıdan yaklaşıldığında, coğrafya öğretmenlerinde yeni programın baştan başarısız olduğu yönünde bir önyargının olmadığı görülür. Ancak yeni programın daha önceden coğrafya dersleri ile ilgili var olan problemleri ortadan kaldırdığını düşünen öğretmenlerin oranı % 48'dir. % 52'lik bir grup yeni programın mevcut problemleri ortadan kaldırmada yetersiz olduğunu belirtmiştir.

Anket sonuçları yeni coğrafya öğretim programının öğretmenler tarafından tam olarak anlaşılmadığını göstermiştir. Yeni coğrafya programını amaç, kapsam ve yöntem olarak bütünüyle anladığını belirten öğretmenlerin oranı % 32'dir. Öğretmenlerin % 68'i programı bütünüyle anlamadığını belirtmiştir. Programın özünü oluşturan kazanımların tam olarak anlaşılıp anlaşılmadığı konusundaki soruya da aynı cevaplar alınmıştır. Öğretmenlerin % 32'si kazanımları tam olarak anlayabildiğini, % 68'i ise tam olarak anlayamadığını belirtmiştir. Anketin ortaya çıkardığı en çarpıcı sonuçlardan birisi de yeni programı tam olarak anlayamayan öğretmenlerin yer yer eski programı uyguladıklarını belirtmeleridir. Öğretmenlerin % 88'i derste yer yer eski programı kullandığını belirtmiştir. Yeni programın derslerde ne düzeyde takip edilebildiği yönündeki daha ayrıntılı bir soruya verilen cevaplar bu durumu doğrulamaktadır. Öğretmenlerin sadece % 8'i yeni programı derste tamamen uygulamış olduğunu belirtmiştir. Programı büyük ölçüde uygulayanların oranı % 37, yarı yarıya uygulayanların oranı % 19, kısmen uygulayanların oranı % 34 ve hiç uygulayamayanların oranı ise % 2'dir.

Çizelge 2: Yeni Coğrafya Öğretim Programı'nın Okullardaki Algılanışı ve Uygulanışı Hakkındaki Anket Soru ve Cevapları

SORULAR	EVET (%)	HAYIR (%)
Yeni coğrafya programını amaç, kapsam ve yöntem olarak bütünüyle anlayabildiniz mi?	32	68
Programın özünü teşkil eden kazanımları tam olarak anlaşılır buluyor musunuz?	32	68
Eski programı yer yer derslerde kullandığınız oldu mu?	88	12
Yeni programın daha önceden var olan coğrafya dersleri ile ilgili problemleri ortadan kaldırdığını düşünüyor musunuz?	48	52
Yeni programı, coğrafyanın Türkiye okullarında daha etkin bir bilim dalı olması yolunda atılmış önemli bir adım olarak görüyor musunuz?	96	4
Programı genel olarak derslere yansıtılabildiğinizi düşünüyor musunuz?	12	88
Programda önerildiği üzere derslerde yeterli nicelik ve nitelikte etkinliğe yer verdiğinizi düşünüyor musunuz?	30	70
Programda belirtildiği sayı ve çeşitte ölçme ve değerlendirme yaptığınızı düşünüyor musunuz?	20	80
Yeni coğrafya programının önerdiği etkinliklerden biri olan CBS'yi etkinlik olarak derslerde hiç kullandınız mı?	10	90

Yeni programın uygulanabilme durumunu daha detaylı görebilmek için ankette çeşitli sorular sorulmuştur. Programı tüm detayları ile birlikte derse yansıttığını düşünenlerin oranı % 12'dir. Öğretmenlerin % 88'i programı tam olarak derse yansıtamadıklarını belirtmiştir. Geçen bir yıllık dönemde, derslerde programın önerdiği nicelik ve nitelikte etkinliklere yer verdiğini düşünen öğretmenlerin oranı % 30'dur. Öğretmenlerin % 70 gibi büyük bir çoğunluğu yeterli ölçüde etkinliğe yer vermediklerini belirtmiştir. Programın öngördüğü çeşit ve sıklıkta ölçme ve değerlendirmenin yapıp yapılmadığı konusunda da aynı tablo ile karşı karşıya kalınmıştır. Öğretmenlerin sadece % 20'si yeterli ölçüde ölçme ve değerlendirmeye yer verdiklerini belirtmiştir. Ankette sorulan bir diğer soru da öğretmenlerin CBS'yi etkinlik olarak derslerde kullanıp kullanmadıklarını ortaya çıkarma amacını taşıyordu. CBS'yi etkinlik olarak kullanan öğretmenlerin oranı % 10'dur.

Programın derslerdeki uygulanışı ile ilgili sorulara öğretmenlerin vermiş olduğu cevaplarda da görüldüğü üzere, yeni coğrafya öğretim programı 9. sınıf coğrafya derslerinde büyük ölçüde uygulanamamıştır. Bu da derslerde eski sisteme göre ders anlatım tekniklerinin ve eski programın yoğun olarak kullanıldığını göstermektedir.

Programın Derslerde ve Öğrencilerde Meydana Getirdiği Değişiklikler

Yeni coğrafya öğretim programı coğrafya derslerinde ad ve içerikte olduğu gibi yöntemde de önemli değişiklikleri öngörmektedir. Sınıf içi ve okul dışı etkinliklerin, bireysel veya grup çalışması şeklinde yapılmasının coğrafya derslerinin işleniş tarzı ve öğrencilerin bu derslere karşı bakış açısında da önemli değişikliklere neden olacağı beklenmekteydi. Yeni programın uygulanışının coğrafya derslerinde ve öğrencilerin bu derslere olan bakış açılarında ne gibi değişiklikler meydana getirdiğini

◆ Ali Demirci

öğrenebilmek için öğretmenlere uygulanan ankette iki açık uçlu soru sorulmuştur. Bu sorulara verilen cevaplar farklı öğretmenler tarafından dile getirilme sıklıkları ile birlikte Çizelge 3 ve 4'te verilmiştir.

Dersin işleniş tarzında meydana gelen değişiklikler olarak öğretmenlerin en fazla dile getirdikleri husus derslerde öğrencilerin aktif olmaları, kendilerinin de rehber duruma geçmeleridir. Derslerin etkinlik merkezli ve uygulama ağırlıklı olması, ezberci sistemden uzaklaşılması, öğrenciler açısından daha zevkli, faydalı ve kalıcı olması, öğrencileri soru sorma, araştırma ve uygulamaya teşvik etmesi, monolog bir ders anlatımından diyalogun fazla olduğu interaktif bir ortama geçilmesi, bilgisayar, VCD ve diğer araç-gereçlerin kullanımını artırması gibi konular öğretmenler tarafından dile getirilen diğer değişimlerdir (Çizelge 3).

Yeni program ile birlikte öğrencilerin coğrafya derslerine olan ilgi ve bakış açılarında ne gibi değişimlerin olduğu yönündeki soruyu öğretmenlerin büyük çoğunluğu öğrencilerin bakış açılarında olumlu yönde değişimler oldu şeklinde cevapladılar. Öğretmenlere göre yeni programın uygulanmaya başlanması ile birlikte öğrenciler dersi sevmeye başladılar. Özellikle derslerde yapılan çeşitli etkinlikler öğrencilerin sıkılmadan hatta zevk alarak derse katılımlarını sağladı. Gerek derste anlatılan konuların gerekse yapılan etkinliklerin öğrencilerin bizzat içinde yaşadığı coğrafya ile ilgisinin olması, pek çok öğretmene göre öğrencilerin derse daha aktif olarak katılımlarında yardımcı oldu. Bu sayede konuya karşı ilgileri artan öğrencilerin öğrendikleri bilgiler de kalıcı olmaya başladı. Öğrenciler üzerinde öğretmenler tarafından gözlenen diğer bir önemli değişim ise öğrencilerin sınıf içinde daha fazla soru sormaya ve sorgulamaya başlamalarıdır. Bu değişim sayesinde öğretmenler, öğrencilerin çevreleri ile daha fazla ilgilenmeye ve araştırma yapmaya, hatta öğrenmeyi bir ihtiyaç olarak algılayıp, etkinliklere bilerek ve severek iştirak etmeye başladıklarını belirtmişlerdir. Yeni programın öğrencilerin proje üzerinde çalışma isteklerini artırdığı öğretmenler tarafından belirtilen diğer değişimdir. Değişimin sadece öğrencilerle sınırlı kalmadığı, velilerin coğrafya derslerine olan bakış açısının bile olumlu olarak değiştiği cevaplar arasında yer almıştır (Çizelge 4).

Çizelge 3: Yeni Programın Ders İşleme Tarzında Meydana Getirdiği Değişikliklerle İlgili Öğretmenlerin Görüşleri

Soru: Ders işleniş tarzında yeni program ile birlikte meydana gelen en önemli değişiklikler nelerdir?	Kaç öğretmen tarafından dile getirildiği
Dersler öğrenci merkezli oldu, öğrenciler aktif öğretmenler rehber duruma geçti	19
Dersler etkinlik merkezli ve uygulama ağırlıklı oldu, ezberden uzaklaşıldı	11
Ders öğrenciler için daha zevkli, faydalı, kalıcı ve kolay anlaşılır oldu	10
Ders öğrencileri soru sormaya, araştırma ve uygulama yapmaya teşvik ediyor	6
Monolog bir ders anlatımından diyalogun fazla olduğu interaktif bir ortama geçildi	4
Bilgisayar, VCD ve diğer araç-gereçlerin kullanımını artırdı	3

Programın Uygulanışı Önündeki Sınırlılıklar

Yeni coğrafya dersi öğretim programının coğrafya derslerinde öngörüldüğü üzere uygulanamayışının nedenleri ile ilgili anket formunda yer alan açık uçlu soruya öğretmenlerden çok çeşitli yanıtlar alınmıştır (Çizelge 5). Fiziki ortamın yetersizli-

ği, öğretmenlerin çoğunun dile getirmiş olduğu en önemli nedendir. Öğretmenlere göre sınıf ve okul, öğrencilerin coğrafya derslerini istenilen düzeyde işleyebilmeleri için gerekli araç-gereçlerden yoksundur. Sınıflarda genel olarak bilgisayar ve projeksiyon cihazının, ders anlatımı sırasında ihtiyaç duyulan görsel malzemelerin ve araştırmaya yönelik diğer araç-gereç ve eğitim malzemelerinin olmaması programın öngörüldüğü üzere uygulanamayışındaki en önemli sınırlılıklar olarak öne sürülmüştür. Sınıftaki fiziki ortamın yeni programın uygulanması için yeterli olup olmadığı konusundaki soruya öğretmenlerin %90 hayır cevabını vermiştir.

Çizelge 4: Yeni Programın Öğrencilerin Coğrafya Dersine Karşı İlgisi ve Bakış Açılarında Meydana Getirdiği Değişikliklerle İlgili Öğretmenlerin Görüşleri

Soru: Yeni program ile birlikte öğrencilerin coğrafya derslerine olan ilgi ve bakış açılarında her hangi bir değişim gözlemleniyor mu?	Kaç öğretmen tarafından dile getirildiği
Öğrencilerin derse olan bakış açıları olumlu olarak değişti. Dersi sevmeye başladılar. Sıkılmadan, zevk alarak yaptıkları etkinliklerle birlikte derse ilgileri arttı	26
Öğrendiklerinin günlük hayatla uyduğunu görmeleri derse aktif olarak katılmalarını sağladı. Dersi daha iyi anlamaya ve öğrenmeye başladılar. Bilgiler kalıcı olmaya başladı.	14
Öğrenciler daha fazla soru sorar ve araştırma yapar oldular. Bilgi ve becerileri arttı. Proje konularına ilgileri arttı.	10
Velilerde bile bakış açısını olumlu etkiledi	2

Öğretmenler okullardaki sınıf öğrenci sayılarının fazlalığını yeni programın uygulanışı önündeki önemli nedenlerden biri olarak görmektedirler. Öğretmenlere göre kalabalık sınıflarda işlenen coğrafya dersleri, programın istediği ölçüde öğrenci merkezli olamamaktadır. Soru sorma, tartışma ve diğer pek çok sınıf içi etkinliğin kalabalık sınıflarda düzenli ve etraflıca uygulanabilmesinin çok zor olduğu pek çok öğretmen tarafından dile getirilmiştir.

Öğretmenlerin önemli bir bölümü programın kendilerine yeterli düzeyde tanıtılmadığını düşünmektedir. Kazanımları tam olarak anlayamadıklarını belirten öğretmenler bunların ne şekilde öğretilebileceği, kısaca programın nasıl uygulanabileceği konusunda kendilerine yeterli bilginin verilmemesini belirtmiştir. Hemen aynı sayıda öğretmen de çeşitli nedenlerle birlikte, kendi seviyelerinin de programı tam anlamıyla anlamaya ve uygulamaya yeterli olmadığını söylemiştir. Öğretmenlerin yeni programın istediği tarzda ders anlatabilecek yeterlilikte olmamaları, yeni sistemi ve bilişim teknolojilerini bilmemeleri ve yeniliklere kapalı olmalarının yeni programın uygulanışını engellediğini belirten öğretmen sayısı 11'dir (Çizelge 5).

Öğretmenlere göre yeni programın istenildiği ölçüde uygulanamayışının önündeki engellerden ikisi de program ve eğitim sisteminden kaynaklanmaktadır. Programın içerik, etkinlik örnekleri ve ders saati olarak yeterli olmadığı 11 öğretmen tarafından dile getirilmiştir. Programdaki kazanımların tam olarak işlenebilmesi için derslere ayrılan sürelerin yeterli olup olmadığı yönünde ayrı olarak sorulan soruya öğretmenlerin % 27'si evet, % 63'ü ise hayır cevabını vermiştir. Eğitim sisteminden kaynaklanan engeller ise meslek içi eğitim mekanizmasının üzerinde yoğunlaşmıştır. Öğretmenlerden bazıları meslek içi eğitim seminerlerinin yeni programı etkinlik, beceriler ve ölçme-değerlendirme yönleri ile ele alacak ölçüde yeterli olmadığını belirt-

◆ Ali Demirci

mişlerdir. Bu öğretmenler eğitim sisteminin kendilerine ders malzemesi geliştirme, araç-gereç ve yöntem açısından yeterli düzeyde destek olmadığını düşünmektedirler.

Çizelge 5: Yeni Programın Uygulanabilirliği Önündeki En Önemli Güçlüklerin Ne Olduğu İle İlgili Öğretmenlerin Görüşleri

Soru: Yeni programın uygulanabilirliği önündeki en önemli güçlükler sizce nelerdir?	Kaç öğretmen tarafından dile getirildiği
Sınıf ve okuldaki fiziki ortamın yetersizliği, yeterli araç-gereçlerin (bilgisayar, ders sunum araçları) olmaması	35
Sınıf öğrenci sayılarının fazla olması	15
Programın, ne olduğu ve nasıl uygulanacağı konularında öğretmenlere yeterince tanıtılmaması	12
Öğretmenlerin yeterli olmaması, yeni sistemi bilmemeleri, bilişim teknolojilerini bilmemeleri, yeniliklere kapalı olmaları	11
Yeni programın içeriğinin yeterli olmaması, programın tam olarak anlaşılır olmaması, etkinlik örneklerinin yetersizliği, ders saatlerinin yetersizliği	11
Meslek içi eğitim mekanizmasının yetersiz olması, öğretmenlerin eğitimden geçirilmemesi, öğretmenlere yeterli desteğin sağlanmaması	9
Öğretmenlerin sistemi benimsememeleri ve programa karşı önyargılı olmaları	5
Eğitim fakültelerinde yeterli düzeyde eğitimin verilmeyişi	3
Okul yöneticilerinin coğrafyaya karşı sınırlı bakış açıları, tam destek olmamaları, idarecilerin eğitimden geçirilmeyişi	3
Ders ve yardımcı kitapların yetersizliği	3
Öğrencilerin genel olarak sisteme hazır olmamaları, seviyelerinin düşüklüğü	2
Öğretmenlerin verdiği ders sayılarının fazlalığı, maddi imkânsızlık gibi öğretmenlerin genel sorunları	2

Öğretmenlerin yeni programın getirmiş olduğu sistemi tam olarak benimsememeleri ve programa karşı önyargılı olmaları, eğitim fakültelerinde programın öngördüğü kapasitede öğretmen yetiştirmeye yönelik eğitimin yeterli olmaması, okul yöneticilerinin coğrafyaya karşı sınırlı bakış açıları ve coğrafya derslerine tam destek olmamaları, yeni program hakkında idarecilere yönelik bir eğitimin verilmeyişi, kaynak kitapların yetersizliği, öğrencilerin yeni sistemle gelen ders anlatım tarzına ve programın kendilerine vermiş olduğu yeni rol ve sorumluluğa hazır olmamaları, öğretmenlerin verdiği ders sayılarının fazlalığı ve maddi imkânsızlıklar gibi diğer sorunlar öğretmenler tarafından yeni programın okullarda tam olarak uygulanabilmesi önünde aşılması gereken diğer engeller olarak dile getirilmiştir (Çizelge 5). Öğretmenlerden sadece üçü, ilgili açık uçlu soruya verdiği cevapta ders kitaplarının yetersizliğini yeni programın uygulanışı önündeki engellerden biri olarak belirtmiştir. Ancak programın uygulanmasında yardım alabileceğiniz, Milli Eğitim Bakanlığı veya özel yayın evleri tarafından basılmış kitap ve diğer dokümanların yeterli olup olmadığı yönündeki soruya öğretmenlerin % 5'i evet, % 95'i ise hayır cevabını vermiştir.

Programın Etkin Olarak Uygulanabilmesi için Neler Yapılabilir?

Yeni coğrafya dersi öğretim programının uygulanması önünde, öğretmenler tarafından belirtilen sınırlılıkların ortadan nasıl kaldırılabilceği yönünde ankette so-

Türkiye'deki Yeni Coğrafya Öğretim Programının Öğretmenlerin Bakış Açısından ... ♦

ruhan açık uçlu soruya öğretmenler tarafından çeşitli öneriler getirilmiştir (Çizelge 6). Bu öneriler genel hatları ile bir önceki bölümde dile getirilen sınırlılıklar ve bunların dile getirilme sayıları ile uyum içindedir. Yeni programın tam olarak uygulanabilmesi için öğretmenlerin çoğu fiziki ortam şartlarının iyileştirilmesi gerektiğini düşünmektedir. Öğretmenler, sınıfların bilgisayar, donanım, internet ve diğer araç-gereçler açısından zenginleştirilmesinin, derslerin öğrenci ve etkinlik merkezli olarak daha kolay yapılandırılabilmesini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin öneri olarak en fazla dile getirdikleri ikinci bir husus da meslek içi eğitimlerin içeriklerinin yeni coğrafya programını tüm yönleri ile kapsayacak şekilde belirlenmesi konusunda olmuştur. Öğretmenler, yeni programın istediği etkinlik ve yöntemlerin nasıl geliştirilebileceği ve araç-gereçlerin ne şekilde kullanılabilceği konusunda daha etkin eğitim seminerleri ve kursların düzenlenmesi gerektiğini düşünmektedirler.

Coğrafya öğretmenlerinin getirmiş oldukları en önemli önerilerden biri de özel coğrafya dersliklerinin kurulması yönünde olmuştur. Öğretmenlere göre gerekli araç-gereç, bilgisayar ve internet ile donatılmış, sadece coğrafya derslerinin verilmesine yönelik özel mekanların oluşturulması derslerin daha verimli olması için gereklidir. Öğretmenler ders kitaplarının çeşitlilik ve nitelik olarak zenginleştirilmesi gerektiğini de belirtmişlerdir. Yeni programın 2005-2006 Eğitim öğretim yılı ile birlikte 9. sınıflarda başlatıldığında yeni programa uygun ders kitapları henüz hazırlanmış değildi. Bu durum programın öğretmenler tarafından tam olarak anlaşılması arkasındaki en önemli nedenlerden biri olarak görülmektedir. Yeni programa göre hazırlanmış ve okullarda okutulan ilk kitap, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanıp 2006-2007 Eğitim öğretim yılında okutulmak üzere okullara dağıtılan 9. sınıf coğrafya kitabı olmuştur.

Çizelge 6: Yeni Programın Etkin Olarak Uygulanabilmesi İçin Neler Yapılması Gerektiği Konusunda Öğretmenlerin Görüşleri

Soru: Yeni programın tam olarak uygulanabilmesi için hangi önemli ihtiyaçların giderilmesi gerekir?	Kaç öğretmen tarafından dile getirildiği
Fiziki ortam eksiklikleri giderilmeli (bilgisayar, donanım, internet, araç-gereç vb.)	30
Meslek içi eğitim ve kurslar yolu ile öğretmenler yetiştirilmeli (etkinlik ve yöntem geliştirme, araç-gereç kullanımı)	22
Coğrafya dersleri için gerekli bilgisayar, donanım ve araç-gereçlerle, özel olarak hazırlanmış coğrafya sınıfları oluşturulmalı	18
Ders kitapları çeşitlilik ve nitelik olarak zenginleştirilmeli	5
Tüm idari kadro ile birlikte okul yönetimine program anlatılmalı	5
Yeni programın daha anlaşılır olması için bir kullanım kılavuzu hazırlanmalı	3
Eğitim fakültelerinde yeni programın yapısına uygun dersler konulmalı	3
Öğretmenlerin çalışma şartları iyileştirilmeli, ders saatleri düşürülmeli	2
Gezi ve arazi çalışmaları için imkânlar geliştirilmeli	2
Etkinliklerin öğretmenler tarafından paylaşılabilmesi için bir internet sayfası hazırlanmalı	1
Programın tanıtımına yönelik broşürler hazırlanmalı, televizyon ve radyo programları düzenlenmeli	1
Programın uygulanmasına devam edilmeli, program devamlı değiştirilmemeli	1

◆ Ali Demirci

Öğretmenlerin sunmuş oldukları bir diğer öneri de yeni programın daha iyi anlaşılması için bir kılavuz kitabın hazırlanması yönünde olmuştur. Daha önceki programlarda öğretilen konu adlarını karşılarında görmeye alışık olan öğretmenlerin, kazanımları daha iyi anlayabilmek için bu yönde bir çalışmaya ihtiyaç duydukları anket sonuçlarından anlaşılmıştır. Bu yönde bir ihtiyaç, ulusal coğrafya standartlarının oluşturulmasından sonra ABD’de de hissedilmişti. ABD’de günümüzde pek çok eyalette kullanılan ulusal coğrafya standartları 1994 yılında hazırlanmıştır (GESP, 1994, 9). Çok ayrıntılı olması ve öğretmenler tarafından tam olarak anlaşılmadığı gibi şikayetlerin artması üzerine, ulusal standartların hazırlanmasından bir yıl sonra Ulusal Coğrafya Kurumu, “Ulusal Coğrafya Standartlarının Anahtarı” adlı bir çalışma daha yürütmüştür. Bu çalışmada tüm standartların daha ayrıntılı açıklamaları yapılmış ve bunların okul sisteminde nasıl uygulamaya konulacağına dair her sınıf için ayrı ayrı örnekler belirtilmiştir (Hume ve Boehm, 2001, 16).

Yeni programın etkin olarak uygulanabilmesi için öğretmenler tarafından dile getirilen diğer öneriler ise genel olarak idarecilerin eğitilmesi, eğitim fakültelerinde yeni programın mantığına uygun derslerin verilmesi, öğretmenlerin ders saatlerinin düşürülmesi, gezi ve arazi çalışmaları için imkânların geliştirilmesi, programın tanıtımına yönelik basın ve yayın kuruluşlarının kullanılması, tüm öğretmenlerin aralarında etkinliklerin paylaşımına imkân veren bir internet sayfasının hazırlanması ve programın devamlı değiştirilmemesi gerektiği gibi konular üzerinde yoğunlaşmıştır (Çizelge 6).

Sonuç ve Öneriler

2005-2006 Eğitim öğretim yılında 9. sınıflarda uygulamaya konulan yeni coğrafya öğretim programının bir yıl boyunca coğrafya derslerinde kullanımının değerlendirilmesi amacı ile yapılan bu çalışmada, öğretmenlerin % 96’sını oluşturan büyük bir çoğunluğunun yeni programı genel mantık, hedefler ve içerik olarak coğrafya öğretiminin geliştirilmesi yönünde atılmış önemli bir adım olarak kabul ettikleri ve benimsedikleri görülmüştür. Ancak öğretmenlerden sadece % 8’i yeni programı bütünüyle, % 37’si ise büyük ölçüde derslerinde kullanabildiğini belirtmiştir. Çalışmanın en çarpıcı sonuçlarından birisi de öğretmenlerin % 88’inin derslerinde yer yer eski programı takip etmeleri olmuştur. Öğretmenlerin yeni programı derslerinde uygulamamış olmalarının altında yatan en önemli nedenlerden biri programı tam olarak anlayamamış olmalarıdır. Nitekim öğretmenlerin % 68’i programı ve kazanımları tam olarak anlayamadığını belirtmiştir.

Programın öğretmenler tarafından tam olarak anlaşılması önündeki en önemli nedenlerden ikisi kazanım merkezli olarak hazırlanmış olması ve uygulandığı ilk yıl programa uygun yazılmış bir kitabın olmamasıdır. Daha öncesinde konuları ve konulara göre hazırlanmış ders kitaplarını önlerinde gören öğretmenler, yeni program ile konu yerine kazanımlar ile karşılaşmış ve ders kitabı yerine programın kendisini kullanmak zorunda bırakılmışlardır. Sonuçta öğretmenler bir yandan kazanımları anlamaya ve bu kazanımları kavratılabilmek için doğru konuları bulmaya çalışırken diğer yandan kazanımlar için uygun etkinlikleri geliştirme yoluna gitmişlerdir. Ders kitabının olmadığı bir ortamda tüm bunların yapılması ilk yıl olarak öğretmenlerin çoğunun zorlanmasına ve sonuçta eski programın ve hatta kitapların kullanılmasına sebebiyet vermiştir. Programın tam olarak anlaşılabilmesi ile ilgili şikayetlerin yeni ders kitaplarının okutulmaya başlanması ve öğretmenlerin yeni sisteme daha aşına olmaları ile giderek azalacağı düşünülmektedir.

Öğretmenlerin yeni programın uygulanışı önünde görmüş oldukları engellere bakıldığında bunların çoğunun programın kendisi ile değil, fiziki ortam, meslek içi eğitim, sınıf öğrenci sayıları, eğitim fakülteleri, öğretmenlerin durumu ve çalışma saatleri gibi eğitim ve öğretimin genel problemleri ile ilgili oldukları görülmektedir. Bu da aslında sadece programı değiştirmenin coğrafya öğretiminin problemlerini tek başına çözemeyeceğini de göstermektedir. Öğretmenlerin yeni programın daha önceden coğrafya dersleri ile ilgili var olan problemleri ortadan kaldırıp kaldırmadığı yönündeki soruya verdikleri cevaplar da bu kanıyı doğrular niteliktedir. Bu soruya öğretmenlerin % 52'si hayır cevabını vermiştir. Sonuçta öğretmenlerin programı anlamalarının programı bütünüyle uygulayabilecekleri anlamını taşımadığı, yukarıda bahsedilen konularda problemlerin devam etmesi halinde program ne ölçüde kaliteli yapılırsa yapılırsa tek başına yeterli olamayacağı ve coğrafya öğretiminden beklenen hedeflere ulaşılamayacağı aşikârdır.

Yeni coğrafya dersi öğretim programının coğrafya derslerinde etkin olarak kullanılabilmesi için aşağıda belirtilen hususlara dikkat edilmesi gerektiği düşünülmektedir. Bunlar:

1-Coğrafya öğretiminin geliştirilmesinin sadece program eksenli olarak düşünülmemesi, öğretimin başarılı olmasında en az program kadar önemli olan fiziki ortam, öğretim yöntem ve teknikleri, öğretmenlerin yetiştirilmesi, ders araç-gereçleri, kitaplar ve diğer konuların da iyileştirilmesi yönünde somut adımlar atılması gerekmektedir.

2-Yeni programın devamlı eksik yönlerinin dile getirilmesi yerine, bu programdan ne şekilde yararlanılması gerektiği üzerinde çalışılması gerekmektedir. Programın devamlı olarak değiştirilmesi coğrafya öğretimindeki problemleri çözmeyecektir. Bu nedenle program tanıtılırken sadece kazanımların ne olduğundan çok, bu derste öğretmen ve öğrencilerin rolleri üzerinde durulmalı, derslerin genel olarak öğrencilerin farklı becerilerini ortaya çıkaracak tarzda, ezberci sistemden uzak, etkinlik merkezli, araştırma ve yeni şeyleri öğrenmeye istek uyandıracak şekilde nasıl yapılandırılması gerektiği gibi konular üzerinde vurgu yapılmalıdır. Coğrafya dersleri ile neyi bilen ve neyi başarabilen öğrencilerin yetiştirilmesinin hedeflendiği üzerinde durularak öğretmenlere, öğretim ortamının hazırlanması ile bizzat kendilerinin sorumlu olduğunun hatırlatılması gerekmektedir.

3-Yeni programın öngördüğü seviyede derslerin işlenebilmesi için meslek içi eğitim hizmetleri vasıtasıyla öğretmenlerin bilgilendirilmesi ve yetiştirilmesi gerekmektedir. Meslek içi eğitim sadece seminer olarak değil, öğretmenlerin bizzat iştirak ederek bilgi ve teknolojiyi kullanabildikleri, ders planı ve etkinliklerini geliştirebildikleri, yeni ders anlatım metot ve tekniklerini bizzat yaparak öğrenebildikleri bir atölye çalışması şeklinde düşünülmesi daha yararlı olacaktır. Bu amaçla başlangıçta her İl Millî Eğitim Müdürlüklerinden bir iki öğretmenin katılımı ile bir iki hafta sürecek çalıştaylar düzenlenebilir. Sonrasında bu öğretmenler kendi illerindeki diğer öğretmenlere benzer bir çalışmayı yıl boyunca belli aralıklarla sunabilir ve bu sayede daha fazla öğretmene ulaşılabilir.

4-Yeni programın coğrafya öğretimine ne şekilde adapte edileceği konusunda bir kılavuz kitabın hazırlanması gerekmektedir. Bu kitap her bir kazanımın içerdiği konularla birlikte bu kazanımın verilmesinde uygulanabilecek birden fazla yapılandırılmış etkinlik örneği içermelidir.

5-Sadece coğrafya derslerinin verilmesi için özel olarak donatılmış bir coğrafya sınıfının kurulması faydalı olacaktır. Yurt dışında örneklerine sıkça rastlanıldığı

◆ Ali Demirci

üzere, kabine sistemi olarak adlandırılan uygulamada her bir ders için ayrı bir derslik kullanılmaktadır. Bu şekilde oluşturulacak özel bir derslikte coğrafya derslerinin ihtiyaç duyacağı poster, harita, örnekler, modeller ve bilgisayar gibi araç-gereçler daha rahat bulundurulabilecek, kullanılacak ve dersler beklenildiği zenginlikte etkinliklerle yapılandırılacaktır.

6-Coğrafya öğretmenlerinin internetten daha fazla yararlanabilmeleri için olanakların artırılması gerekmektedir. Öğretmenlerin etkinlik, ders planı ve diğer konularda bilgi alışverişinde bulunacakları internet sayfalarının ve hatta kazanımlara göre sınıflandırılmış ve yapılandırılmış etkinlik havuzlarının oluşturulması gerekmektedir. Bu şekilde kurulacak bir yapı içinde her bir öğretmen her yıl bir etkinlik geliştirerek paylaşım için havuza koysa, bir yılda binlerce etkinlik örneği geliştirilmiş olur.

7-Coğrafya öğretiminde kullanılacak ders kitabı, yardımcı ders kitapları, video, broşür ve haritalar, metinli atlaslar, dergiler, maketler, öğretim setleri ve oyunlar gibi öğretim materyallerini sayı ve çeşit açısından çoğaltmak ve bunlara öğrenci, öğretmen ve okul olarak erişebilirliği artırmak gerekmektedir. Yayın evlerini ders kitapları ve diğer öğretim setlerinin yüksek kalitede hazırlanması için desteklemek ve cesaretlendirmek kısa vadede öğretim materyallerinin büyük AR-GE çalışmaları sonucunda geliştirilebilmesine imkân tanyacaktır.

Kaynakça

- DEMİRCİ, Ali (2006). "Coğrafi Bilgi Sistemlerinin Türkiye'deki Yeni Coğrafya Dersi Öğretim Programına Göre Coğrafya Derslerinde Uygulanabilirliği" **4. Coğrafi Bilgi Sistemleri Bilişim Günleri Bildiriler Kitabı**, Fatih Üniversitesi Yayınları, s. 241-248, İstanbul
- DOĞANAY, Hayati (1989). "Coğrafya ve Liselerimizde Coğrafya Öğretim Programları", **Coğrafya Araştırmaları**, Cilt 1, Sayı.1, Ankara
- DOĞANAY, Hayati (1993). **Coğrafya'da Metodoloji: Genel Metotlar ve Özel Öğretim Metotları**, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, Öğretmen Kitapları Dizisi:187, Ankara
- ENGİN, İ., AKBAŞ, Y., GENÇTÜRK, E. (2003). "I. Coğrafya Kongresinden Günümüze Liselerimizde Müfredat Programlarındaki Değişimler", **Millî Eğitim Dergisi**, Sayı 157, Ankara, <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/157/ergin.htm>
- GEOGRAPHY EDUCATION STANDARDS PROJECT (GESP) (1994). **Geography for life: National Geography Standards 1994**, National Geographic Research and Exploration, Washington, DC
- HUME, S. E., BOEHM, R.G. (2001). "A Rationale and Model for a Scope and Sequence in Geographic Education, Grades K-12", *The Social Studies*, p.16-21
- KARABAĞ, S., ŞAHİN, S., ÖZTÜRK, M. (2006). "Geography Curriculum of 2005 and its Reflections to Teacher Education Programmes of Geography in Turkey: Expectations and Recommendations" **HERODOT/EUROGEO 2006 Conference**, Abstract, Torun, Poland, <http://hopelive.hope.ac.uk/international/karld/eurogeo/conf2006/abstracts.doc>,
- KARABÜK İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ (2006). "2006-2007 Öğretim Yılı Okul, Eğitim Bölgesi Coğrafya Dersleri Karabük İl Zümre Başkanları Toplantı Tutanağı", <http://karabuk.meb.gov.tr/uploads/co%4%9erafya%20%c4%b0l%20z%c3%9cmres%c4%b0.doc>, 2006
- M.E.B. (2005). **Tebliğler Dergisi**, Cilt 68, Ağustos 2005, Sayı 2575, s.597
- M.E.B. (2005b). **Coğrafya Dersi Öğretim Programı**, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Gazi Kitabevi, Ankara.
- ŞAHİN, C. (2003). "Orta Öğretim Coğrafya Müfredat Programında Temel Sorunlar", **Türk Coğrafya Kurumu Coğrafya Kurultayı Bildiriler Kitabı**, s. 59-67, Gazi Üniversitesi, Ankara
- TURAN, İlhan (2002). "Lise Coğrafya Derslerinde Kavram ve Terim Öğretimi ile İlgili Sorunlar", **G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt 22, Sayı 2, s. 67-84.

AN ASSESSMENT OF THE NEW GEOGRAPHY CURRICULUM IN TURKEY FROM TEACHERS' POINT OF VIEW

Ali DEMİRÇİ*

Abstract

The secondary school geography curriculum in Turkey has been changed in 2005. The new curriculum which was applied first in the 9th grade within the 2005-2006 education year brought important changes to geography courses as purpose, scope, and method. A survey was conducted on 60 teachers in order to understand how the new curriculum was perceived and to what extent it was applied in geography courses by geography teachers. The survey result indicates that 96 % of teachers accepted the new curriculum as an important step toward development of geography education. Of the teachers, however, only 8 % used the new curriculum completely and 88 % followed the previous one partially in their classes. Most of the obstacles which are seen by the teachers in front of application of the new curriculum are not related to curriculum itself but problems in general education. This conclusion clearly indicates that problems in geography education can not be solved only by making changes in curriculum.

Key Words: Secondary school, geography education, the new geography curriculum

* Assistant Professor; Fatih University, Faculty of Arts and Science, Department of Geography